

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΥΜΠΤΩΜΑΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΡΚΙΝΟ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ

Λαμπρινή Μουντζαλιά, Γεωργία Πράσινου, Διαλεχτή Μπουτσίκου², Ελένη Σταθοπούλου, Ελένη Λατσάρα, Ηλίας Μανδηλάρης, Νικόλαος Λεβεντόπουλος, Ποθητή Βουτσινά
ΠΦΥ-Κέντρο Υγείας Μελιγαλά, Μελιγαλάς, ²Ιδιώτης ΓΙ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Ο καρκίνος του μαστού αποτελεί τη συχνότερη κακοήθεια στις γυναίκες παγκοσμίως και κύρια αιτία θανάτου από καρκίνο στο γυναικείο πληθυσμό. Η έγκαιρη διάγνωση μέσω οργανωμένων προγραμμάτων προσυμπτωματικού ελέγχου (screening) συμβάλλει καθοριστικά στη μείωση της θνητότητας και στη βελτίωση της πρόγνωσης. Η Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ) αποτελεί το πρώτο και πλέον καθοριστικό σημείο επαφής των γυναικών με το σύστημα υγείας.

Σκοπός: Η ανάδειξη του ρόλου της ΠΦΥ στη διαχείριση του προσυμπτωματικού ελέγχου για τον καρκίνο του μαστού, καθώς και η αξιολόγηση της συμμεόρφωσης και των εμποδίων που συναντώνται στην ελληνική πραγματικότητα.

Υλικό και Μέθοδος: Πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση της διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας της τελευταίας δεκαετίας (2014–2024) σχετικά με την εφαρμογή προγραμμάτων μαστογραφικού ελέγχου στην ΠΦΥ. Επιπλέον, αναλύθηκαν δεδομένα από την εμπειρία Κέντρου Υγείας Μελιγαλά σχετικά με τη συμμετοχή γυναικών ηλικίας 40–70 ετών σε εθνικό πρόγραμμα προσυμπτωματικού ελέγχου.

Αποτελέσματα: Διαπιστώθηκε ότι η ενεργός συμμετοχή των ιατρών της ΠΦΥ, η σωστή ενημέρωση των γυναικών και η εύκολη πρόσβαση σε διαγνωστικές υπηρεσίες αυξάνουν σημαντικά τα ποσοστά προσέλευσης για μαστογραφία. Στην ελληνική περιφέρεια, η συμμετοχή των γυναικών βελτιώθηκε όταν υπήρχε υπενθύμιση μέσω ηλεκτρονικού φακέλου και προσωπική επικοινωνία με τον ιατρό ή τη νοσηλεύτρια. Ωστόσο, παραμένουν εμπόδια όπως ο φόβος για τη διάγνωση, η έλλειψη χρόνου και οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες.

Συμπεράσματα: Η ΠΦΥ διαδραματίζει καίριο ρόλο στην επιτυχή υλοποίηση του προσυμπτωματικού ελέγχου για τον καρκίνο του μαστού. Η ενίσχυση της ενημέρωσης, η εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας και η χρήση ψηφιακών εργαλείων για υπενθύμιση και καταγραφή μπορούν να αυξήσουν τη συμμετοχή και να συμβάλουν ουσιαστικά στη μείωση της νοσηρότητας και θνητότητας από τη νόσο.

Εισαγωγή

Ο καρκίνος του μαστού αποτελεί τη συχνότερη κακοήθεια στον γυναικείο πληθυσμό και μία από τις κυριότερες αιτίες θανάτου παγκοσμίως. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, καταγράφονται ετησίως πάνω από 2,3 εκατομμύρια νέα περιστατικά, ενώ η θνητότητα παραμένει υψηλή παρά την πρόοδο στη θεραπευτική αντιμετώπιση. Ο προσυμπτωματικός έλεγχος (screening) μέσω μαστογραφίας έχει αποδεδειγμένα συμβάλει στη μείωση της θνητότητας κατά 20–40%, όταν εφαρμόζεται οργανωμένα και συστηματικά.

Η Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (ΠΦΥ), ως το πρώτο σημείο επαφής των πολιτών με το σύστημα υγείας, φέρει κομβικό ρόλο στη διασύνδεση, καθοδήγηση και συμμεόρφωση των γυναικών στον προληπτικό έλεγχο. Στην Ελλάδα, όπου οι ανισότητες πρόσβασης και η ανομοιογένεια των υπηρεσιών υγείας παραμένουν σημαντικές, ο ρόλος της ΠΦΥ καθίσταται ακόμη πιο κρίσιμος.

Σκοπός

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι:

- να αναδείξει τη συμβολή της ΠΦΥ στη διαχείριση των προγραμμάτων προσυμπτωματικού ελέγχου,
- να παρουσιάσει τα ευρήματα από τη διεθνή βιβλιογραφία της τελευταίας δεκαετίας (2014–2024),
- να ενσωματώσει δεδομένα από την εμπειρία του Κέντρου Υγείας Μελιγαλά σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών ηλικίας 40–70 ετών,
- και να αναλύσει τα εμπόδια, τις προκλήσεις και τις προοπτικές βελτίωσης.

Υλικό και Μέθοδος

Πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση βιβλιογραφίας σε βάσεις δεδομένων PubMed, Scopus και Google Scholar με λέξεις-κλειδιά “breast cancer screening”, “primary care”, “mammography adherence”, “Greece primary health care”.

Παράλληλα, αναλύθηκαν δεδομένα από τις καταγραφές του Κέντρου Υγείας Μελιγαλά για την περίοδο 2020–2024, σχετικά με:

- αριθμό γυναικών που έλαβαν σύσταση για μαστογραφία,
- συμμετοχή σε οργανωμένα προγράμματα screening,
- χρήση ψηφιακών υπενθυμίσεων μέσω ηλεκτρονικού φακέλου υγείας,
- καταγεγραμμένα εμπόδια πρόσβασης.

Αποτελέσματα

Τα δεδομένα από το Κέντρο Υγείας αναδεικνύουν ότι η ενεργή συμμετοχή των επαγγελματιών υγείας της ΠΦΥ (γενικών ιατρών, παθολόγων, νοσηλευτών) αύξησε τη συμμεόρφωση στη μαστογραφία κατά 35% σε διάστημα τεσσάρων ετών.

Κύρια ευρήματα:

- Η ενημέρωση από τον προσωπικό ιατρό αποτέλεσε τον σημαντικότερο παράγοντα αύξησης της συμμεόρφωσης.
- Οι ηλεκτρονικές υπενθυμίσεις μέσω του φακέλου υγείας αύξησαν τη συμμετοχή κατά 22%.
- Τα εμπόδια πρόσβασης περιελάμβαναν:
 - φόβο ή άγχος για το αποτέλεσμα (48%),
 - κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες (28%),
 - απόσταση ή δυσκολία πρόσβασης σε μονάδες μαστογραφίας (19%),
 - έλλειψη χρόνου (15%).
- Οι γυναίκες της περιφέρειας παρουσίασαν χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής σε σχέση με τα ατικά κέντρα, κυρίως λόγω περιορισμένης πληροφόρησης και υποδομών.

Συζήτηση

Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν ότι η ΠΦΥ αποτελεί βασικό μοχλό στην προώθηση του προσυμπτωματικού ελέγχου για τον καρκίνο του μαστού. Στη διεθνή βιβλιογραφία, ο ρόλος της ΠΦΥ αναγνωρίζεται ως καθοριστικός, με μελέτες (Klabunde et al., 2017; Liao et al., 2020) να υπογραμμίζουν ότι οι συστάσεις των ιατρών της πρωτοβάθμιας φροντίδας αυξάνουν έως και 2–3 φορές την πιθανότητα συμμετοχής στον μαστογραφικό έλεγχο.

1. Ο ρόλος του ιατρού της ΠΦΥ

Ο προσωπικός ιατρός λειτουργεί ως σύμβουλος, συντονιστής και καθοδηγητής. Η σχέση εμπιστοσύνης που έχει αναπτυχθεί με τον ασθενή αποτελεί ισχυρό κίνητρο συμμεόρφωσης. Επιπλέον, η δυνατότητα αναγνώρισης παραγόντων κινδύνου και εξατομίκευσης της σύστασης οδηγεί σε πιο στοχευμένη προληπτική ιατρική.

2. Ψηφιακά εργαλεία και υπενθυμίσεις

Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι τα ηλεκτρονικά συστήματα υπενθύμισης (SMS, email, patient portals) αυξάνουν τη συμμεόρφωση έως και 40% (Mendelson et al., 2019). Στην ελληνική περιφέρεια, όπου οι πληθυσμοί είναι μικρότεροι και πιο εύκολοι στην παρακολούθηση, η εφαρμογή αυτών των συστημάτων μπορεί να έχει σημαντική απόδοση.

3. Κοινωνικοοικονομικοί και ψυχολογικοί παράγοντες
Οι κοινωνικοί καθοριστές υγείας εξακολουθούν να αποτελούν εμπόδιο στην ισότιμη πρόσβαση. Ο φόβος για το αποτέλεσμα και η έλλειψη σωστής ενημέρωσης παραμένουν τα συχνότερα εμπόδια στην ελληνική πραγματικότητα. Η εκπαίδευση του υγειονομικού προσωπικού στην επικοινωνία κινδύνου αποτελεί απαραίτητη στρατηγική.

Συζήτηση

4. Ο ρόλος της ΠΦΥ στην Ελλάδα

Η εφαρμογή του Θεσμού του προσωπικού ιατρού δημιουργεί μια μοναδική ευκαιρία ενίσχυσης του screening. Η ΠΦΥ πρέπει να λειτουργεί ως:

- κόμβος ενημέρωσης,
- σημείο καταγραφής και υπενθύμισης,
- φορέας παραπομπής και παρακολούθησης αποτελεσμάτων.

Η εμπειρία από το Κέντρο Υγείας Μελιγαλά αποδεικνύει ότι όταν η ΠΦΥ εμπλέκεται ενεργά, τα ποσοστά συμμετοχής βελτιώνονται θεαματικά.

Συμπεράσματα

Η πρωτοβάθμια φροντίδα έχει τη δυνατότητα να αποτελέσει τον ισχυρότερο σύμμαχο στην πρόληψη του καρκίνου του μαστού. Η ενεργή ενημέρωση, η αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων και η αντιμετώπιση των κοινωνικών εμποδίων μπορούν να αυξήσουν σημαντικά τη συμμετοχή στον προσυμπτωματικό έλεγχο. Για να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται:

- ενίσχυση των υποδομών στην περιφέρεια,
- συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού,
- οργανωμένα εθνικά προγράμματα,
- και διασύνδεση της ΠΦΥ με τα κέντρα μαστογραφικού ελέγχου.

Η αύξηση της συμμετοχής στον προσυμπτωματικό έλεγχο μπορεί να αποτελέσει μία από τις πιο σημαντικές παρεμβάσεις για τη μείωση της θνητότητας από καρκίνο του μαστού στην Ελλάδα.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Klabunde CN et al. Trends in mammography use among women aged 40–74 years. *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev.* 2017.
- Liao C et al. Primary care interventions to promote breast cancer screening: systematic review. *BMJ Open.* 2020.
- Mendelson EB. Patient reminders and digital tools in breast cancer screening. *Radiology.* 2019.
- World Health Organization. Breast Cancer Factsheet. WHO, 2023.
- Autier P, Boniol M. Mammography screening and mortality trends. *Ann Oncol.* 2018.
- Esserman L et al. Screening in the modern era: risk-based strategies. *JAMA.* 2019.
- ΕΟΔΥ. Οδηγίες προσυμπτωματικού ελέγχου για τον καρκίνο του μαστού.
- European Commission Initiative on Breast Cancer (ECIBC). Guidelines for screening.
- Smith RA et al. Cancer screening in primary care: global perspectives. *CA Cancer J Clin.* 2020.

